

Prejeli smo

2. 10. 1982

Črni ritual smrtne kazni

Sodišče v Kranju je potrdilo smrtno kazen za Metoda Trobca. V pričujočem članku ne bom razpravljal o tem, ali je Trobec duševno bolan ali ne, ker se za to ne čutim pristojnega, čeprav mi je osebno, kot človeku, jasno, da tisti, ki naj bi storil takšne zločine, za kakršne je obsojen Trobec, ne more biti pri zdravi pameti; še zlasti zato ne, ker bi »pranje možganov«, ki so ga na obsojencu že pred domnevnimi zločini izvajali sodobni dušebružniki z elektrošoki, tudi duševno zdravega človeka spravilo v norost. V pričujočem članku se hočem jasno in brezkompromisno izreči proti smrtni kazni, pa naj gre za duševno zdravega ali bolnega človeka, naj gre za »primer Trobec« ali za kak drug primer družbeno sankcioniranega umora.

Na prvem procesu proti Metodu Trobcu, ko so ga novembra 1980 na temeljnem sodišču v Kranju obsodili na smrt, je v končni obrazložitvi predsednik senata dejal: »Družba ima pravico, da se brani. Ni se ji treba bati za ugled... Drugače, meni sodišče, ne bo varna pred storilcem.« (Cit. po Teleksu, 28. 9. 1980). K temu je predsednik takratnega senata še dodal, da »smrtne kazen ni znak maščevanja, temveč dokaz, da je naša družba pripravljena seči tudi po najstrožji kazni, če je to potrebno, da obvaruje ljudi.« (Delo, 26. 9. 1980) Na drugem procesu je drug predsednik senata skoraj ponovil besede prvega: »Smrtne kazen ni znak maščevanja, temveč dokaz, da je naša družba pripravljena seči tudi po najstrožji kazni, če je to seveda potrebno.« (Delo, 25. 9. 1982)

Kakšna čudna logika! Zato da družba obvaruje ljudi, mora človeka ubiti! – Jaz in številni ljudje, s katerimi sem govoril o smrtni kazni, se posebej v zvezi z Metodom Trobcem, že nismo ta »gospa Družba«, v imenu katere govorijo sodniki in ki naj bi si svojo varnost zagotavljala s pravno sankcioniranim umorom, po principu »zob za zob«, »kri za kri«. V

svojem imenu in v imehu mnogih, s katerimi sem govoril o smrtni kazni, jasno in nedvoumno lahko rečem: *smrtne kazen je zločin*, morda najbolj gnusen zločin, ker se odeva v licemerski videz pravice. Zanimivo je to, da hočemo zločin zatreti z novim zločinom! Kar pa zadeva varnost gotovo obstajajo drugačne metode za zagotovitev naše varnosti pred Trobčevimi – ali katerikoli drugega človeka – morebitnimi novimi zločini kot »izločitev obsojenca iz človeške družbe«, ki ne pomeni nič drugega kot krvav epilog tragedije na oltarju družbenega maščevanja.

Razlogi proti smrtni kazni

O smrtni kazni so pisali že mnogi avtorji, že dolgo se krešejo mnenja za in proti, na tem mestu pa bi rad na kratko povzel glavne razloge, ki jih navajajo v prid smrtni kazni, in hkrati pokazal, kako nesmiselni so – kako se sprevrtajo v lastno nasprotje:

Prvič: Smrtne kazen naj bi bila nekakšen »eksempel«, svarilni zgled za druge potencialne storilce najhujših zločinov; smrtne kazen naj bi bila najzanesljivejšo sredstvo zastraševanja in njena odprava naj bi povzročila nujno povečanje števila zločinov. – Statistični podatki, primerjave med državami, kjer so smrtne kazen odpravili, in tistimi, kjer smrtne kazen še velja, to trditve jasno zanikajo. Francoski avtor L. V. Thomas v knjigi »Antropologija smrti«, ki je bila prevedena tudi v srbohrvaščino, navaja statistično raziskavo zločinov v različnih državah ZDA (v nekaterih zveznih državah so pred letom 1970, ko je bila smrtne kazen odpravljena na celotnem ozemlju ZDA, še prakticirali smrtne kazen, v drugih pa ne); ta raziskava, ki je imela na voljo tako rekoč »laboratorijske pogoje«, saj so primerjali med seboj države s podobnimi geografskimi, etničnimi, kulturnimi, ekonomskimi idr. značilnostmi, je pokazala, da število najtežjih deliktov v državah brez smrtne kazni ni večje kot v tistih

s smrtne kaznijo (gl. omenjeno knjigo, I. del, str. 167). Na istem mestu avtor navaja tudi primer Francije, ki je bila do nedavnega (do Mitterrandove zmage na volitvah) edina država članica EGS, kjer je še veljala smrtne kazen: v Franciji stopnja kriminalitete v času veljavnosti smrtne kazni ni bila nič nižja kot v tistih državah EGS, ki so smrtne kazen odpravile že prej.

Drugič: Smrtne kazen naj bi utemeljevala logika »zob za zob«, »kri za kri«, »glavo za glavo«, tožej naj bi se v njej kazala nekakšna pravna, moralna ali celo logična zakonitost in pravičnost. V vojni, kjer je tako ali tako poteptana vsa pravičnost in humanost, bi takšno načelo povračila morda še imelo kak smisel; v mirnem času, v družbi, ki se sklicuje na humanost in človeško dostojanstvo, pa je to talionsko načelo absurdno. Še več: »črna energija«, sovraštvo, želja po krvi, se s smrtne kaznijo samo še povečuje, namesto da bi (kot trdijo njeni zagovorniki) smrtne kazen znova vzpostavila nekakšno »ravnotežje v ustroju družbe in sveta«, ki je z zločinom porušeno.

Odvetnik Badinter, ki je na procesu leta 1970 v Franciji zagovarjal obsojenca Bontanda, piše o tem sovraštvu, ki se ob smrtni kazni potencira, takole: »Tisto, kar mi je še tedne po sojenju ležalo na duši, je bila obsedenost s tem sovraštvom, ki je bilo na procesu tako razgaljeno, da ga nisem mogel pozabiti. Čim bolj se je sojenje časovno odmikalo, tem bolj se je oblikovalo v mojem spominu kot neka enotna, karikirana drama, v kateri so ljudje škripali z zobmi. Publika me je čedalje bolj spominjala na nekakšen teater, v katerem se spopadajo lutke, ki mahajo z nervoznimi kretnjami. Poleg publike, hkrati cinične in odurne, so bili vsi tukaj: sodniki, odvetniki, priče, policaji, vsi razburjeni in nesmiselni, vse do trenutka, ko je smrt stopila na oder in razgnala vso to množico skozi vrata.« (Badinter: »L'exécution«, Grasset 1973, str. 168)

Celotna scena dobi naravo nekakšnega temnega rituala, »črne maše«, kjer množica nemo, ker smo pač »civilizirana« družba, ali pa celo v posameznih izbruhih na glas, vpije tisti stari vzklík: Križajmo ga! – Vprašam vas, zagovorniki smrtne kazni: kje je tu morala, kje je tu pravičnost? Barbarstvo je to, sla po maščevanju, nič drugega, če se tako zatrujete, da ne gre za maščevanje.

Tretjič: Možna je sodna pomota. Ni, tudi sodniki ne, ni nezmojljiv. Pri še tako očitnih bremenilnih dokazih obstaja vsaj milijoninka (ni važno koliko, važno je, da obstaja) možnosti sodne pomote. Pri